

Rafał ADAMUS*

Skutki tzw. postępowania incydentalnego w słowackim prawie restrukturyzacyjnym

W prawoznawstwie stosuje się następujące metody badawcze: językowo-logiczną (formalno-dogmatyczną), historyczną, socjologiczną, psychologiczną, aksjologiczną, statystyczną, komparystyczną¹. Metoda językowo-logiczna to egzegeza tekstu prawa, a zarazem podstawowa metoda badania prawa, niekiedy nawet jest metodą wyłączną. Oczywiste korzyści dla rozwoju nauki prawa ma komparystyka. W niniejszym opracowaniu omówione zostaną skutki tzw. postępowania incydentalnego w słowackim prawie restrukturyzacyjnym.

1. Prawo właściwe. Zakres *lex concursus*

Obecnie obowiązujące rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego, jak i jego poprzednik – rozporządzenie Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego wprowadziły podobną regulację kolizyjną². Zasada ogólna stanowi, że dla postę-

* Uniwersytet Opolski, e-mail: adamus_rafal@wp.pl.

¹ H. Groszyk, A. Pieniążek, G. Seidler, *Wprowadzenie do nauki o państwie i prawie*, Lublin 2008, s. 14; J. Didier, *Słownik filozofii*, Katowice 1992, s. 217; S. Kamiński, *Pojęcie nauki i klasyfikacja nauk*, Lublin 1970, s. 166.

² Z literatury zob. F. Zedler, A. Hrycaj, P. Filipiak, *Europejskie prawo upadłościowe. Komentarz*, red. F. Zedler, Warszawa 2011; W. Klyta, *Uznanie zagranicznych postępowań upadłościowych*, Warszawa 2008; M. Szydło, *Jurysdykcja krajowa w transgranicznych sprawach upadłościowych w Unii Europejskiej*, Warszawa 2009; T. Chilariski, *Upadłość transgraniczna w prawie Unii Europejskiej*, Warszawa 2009; M. Armatowska, *Uznanie zagranicznych postępowań upadłościowych na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego*, Warszawa 2011; A. Hrycaj, *Jurysdykcja krajowa w sprawach o ogłoszenie upadłości ob-*

powania upadłościowego i jego skutków, a także zgłoszenia, sprawdzenia i ustalenia wierzytelności, skutków ukończenia postępowania upadłościowego, w szczególności w drodze układu, prawa wierzycieli po ukończeniu postępowania upadłościowego, właściwe jest prawo państwa członkowskiego, w którym zostaje wszczęte postępowanie („państwo wszczęcia postępowania”). Prawo państwa wszczęcia postępowania (*lex concursus*) określa wpływ postępowania upadłościowego na środki dochodzenia praw przez poszczególnych wierzycieli, z wyłączeniem zawisłych postępowań sądowych (art. 7 ust. 1 i ust. 2 lit. f, h, j, k rozp. 2015/848, art. 4 ust. 1 i ust. 2 lit. f, h, j, k rozp. 1346/2000)³.

2. Polska regulacja prawna

Zarówno polskie prawo upadłościowe i restrukturyzacyjne, jak i uregulowania czeskosłowackie, a później – słowackie, mają wspólnego historycznie uwarunkowanego protoplastę w postaci prawodawstwa austriackiego⁴. Niemniej w badanym wycinku prawo polskie i słowackie znacznie się od siebie różnią.

W polskim prawie restrukturyzacyjnym (dalej: p.r.) spis wierzytelności, podobnie jak lista wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, pełni kluczową rolę w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Spis wierzytelności obejmuje wszystkie wierzytelności osobiste w stosunku do dłużnika, powstałe przed dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Oznacza to w szczególności, że spis wierzytelności ma charakter powszechny, skoro co do zasady obejmuje wszystkie wierzytelności układowe, biorąc pod uwagę kryterium czasu ich powstania. Dotyczy to zarówno wierzytelności publicznoprawnych, jak i prywatnoprawnych; wierzytelności, w stosunku do których dłużnik jest dłużnikiem głównym, jak i współdłużnikiem *pro rata*, współdłużnikiem solidarnym, jak i *in solidum*. Spis wierzytelności obejmuje

jętych zakresem zastosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego, Warszawa 2011; A. Jakubecki, *O naturze głównego i terytorialnego postępowania upadłościowego w prawie upadłościowym Unii Europejskiej*, [w:] *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, Kraków 2005; W. Klyta, *Europejskie międzynarodowe prawo upadłościowe*, „Rejent” 2004, nr 3–4; M. Glicz, *Prawo upadłościowe Unii Europejskiej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2003, nr 11; S. Gurgul, *Zasady i tryb wszczęcia głównego i wtórnego postępowania upadłościowego według prawa Unii Europejskiej i prawa polskiego*, „Monitor Prawniczy” 2009, nr 18; P. Grzej-szczak, T. Chilarski, *Jurysdykcja krajowa w międzynarodowym postępowaniu upadłościowym*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2004, nr 2; R. Adamus, *Europejskie postępowanie insolwencyjne*, „Prawo Spółek” 2004, nr 2.

³ Zob. F. Zedler, [w:] F. Zedler, A. Hrycaj, P. Filipiak, *op. cit.*, s. 82.

⁴ R. Adamus, *Zarys ogólny historii prawa upadłościowego w Polsce*, [w:] *Historia testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, nuntia vetustitatis. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Włodzimierzowi Kaczorowskiemu*, pod red. E. Kozerskiej, M. Maciejewskiego, P. Steca, Opole 2015, s. 609.

zarówno wierzytelności pieniężne, jak i niepieniężne (art. 79 p.r.). W przypadku osób fizycznych umieszczeniu w spisie wierzytelności podlegają zarówno wierzytelności z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, jak i wierzytelności „konsumenckie”. Nie ma znaczenia, czy wierzycielem jest podmiot krajowy, czy zagraniczny. Spis wierzytelności obejmuje tylko wierzytelności osobiste, tzn. takie, z tytułu których dłużnik odpowiada całym swoim majątkiem teraźniejszym i przyszłym. Wierzytelność osobista może być zabezpieczona rzeczowo i jako taka również podlega uwzględnieniu w spisie wierzytelności. *A contrario* nie umieszcza się w spisie wierzytelności o charakterze wyłącznie rzeczowym. Wierzyciele rzeczowi, co do zasady, nie uczestniczą w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Spis obejmuje wierzytelności powstałe przed dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Decydujące znaczenie ma moment powstania wierzytelności. Spis wierzytelności co do zasady nie obejmuje wierzytelności przyszłych. Wierzytelności przyszłe to takie, które w chwili wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego nie istnieją, ale mogą powstać w przyszłości. Wierzytelności przyszłe mogą być przedmiotem obrotu⁵. Nie będą jednak objęte spisem wierzytelności, skoro ten obejmuje wierzytelności „powstałe przed dniem” otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego⁶. Spis wierzytelności nie może obejmować zobowiązań niezupełnych, chyba że wyjątkowo dłużnik złoży oświadczenie, że wierzytelności chce wykonać, np. wobec zarzeczenia się zarzutu przedawnienia (zob. art. 117 § 2 Kodeksu cywilnego – dalej: k.c.). Wierzytelności takie mogą brać udział w głosowaniu i podlegają zaspokojeniu na ogólnych zasadach.

Spis wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym sporządza odpowiednio: nadzorca układu (art. 37 ust. 2 pkt 3 p.r.), nadzorca sądowy (art. 40 pkt 2 p.r.), zarządca (art. 40 pkt 2 w zw. z art. 52 ust. 3 p.r.). Stosowną normę kompetencyjną co do sporządzenia spisu wierzytelności zawiera ponadto przepis art. 84 ust. 1 p.r., zgodnie z którym spis wierzytelności sporządza nadzorca lub zarządca na podstawie ksiąg rachunkowych, innych dokumentów dłużnika, wpisów w księgach wieczystych oraz rejestrach. W postępowaniu restrukturyzacyjnym nie funkcjonuje instytucja formalnego zgłoszenia wierzytelności – spis wierzytelności powstaje z urzędu. Pozwala to na znaczne przyspieszenie biegu postępowania. Wyjątek dotyczy art. 386 p.r., który ma jednak znaczenie peryferyjne.

W nawiązaniu do postanowień prawa słowackiego kluczowy jest przepis art. 101 ust. 1 p.r., który jednoznacznie stanowi, że nieuwzględnienie wie-

⁵ J. Mojak, *Obrót wierzytelnościami. Podstawowe zagadnienia prawne*, wyd. 3, Lublin 1998, s. 9; J. Kuropatwiński, *Umowne rozporządzenie wierzytelnością przyszłą*, Toruń–Bydgoszcz 2007, s. 49 i n.

⁶ Por. R. Adamus, *Upadłość likwidacyjna cedenta a skuteczność przelewu wierzytelności przyszłych*, „Przegląd Sądowy” 2011, nr 10, s. 62 i n.

rzytelności w spisie wierzytelności nie stanowi przeszkody do jej dalszego dochodzenia we właściwym trybie. Dalej art. 102 ust. 3 i 4 p.r. wskazuje, że dłużnik może żądać ustalenia, że wierzytelność objęta zatwierdzonym spisem wierzytelności nie istnieje albo istnieje w mniejszym zakresie, jeżeli złożył sprzeciw w postępowaniu restrukturyzacyjnym i co do wierzytelności nie zapadło prawomocne orzeczenie sądowe. Po nadaniu wyciągowi z zatwierzonego spisu wierzytelności klauzuli wykonalności, zarzut, że wierzytelność objęta spisem wierzytelności nie istnieje albo że istnieje w mniejszym zakresie, dłużnik może podnieść w drodze powództwa o pozabawienie tytułu wykonawczego wykonalności.

Przepisy art. 101 ust. 1 p.r., art. 102 ust. 3 i 4 p.r. rozstrzygają o istocie postępowania *quasi-rozpoznawczego*, jakim jest postępowanie restrukturyzacyjne. Rozpoznanie wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym ma uproszczony charakter. Podporządkowane jest ono głównie celom postępowania restrukturyzacyjnego. Organem „rozpoznającym” wierzytelności jest nadzorca albo zarządca, a tylko w przypadku wniesienia sprzeciwu sędzia-komisarz i dalej sąd restrukturyzacyjny jako instancja odwoławcza w przypadku wniesienia zażalenia na postanowienie sędziego-komisarza. Postępowanie jest kontradiktoryjne w ograniczonym stopniu. W konsekwencji rozpoznanie wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym nie stwarza powagi ani rzeczy osądzonej (*res iudicata*), ani powagi rzeczy ugodzonej (*res transacta*). Przepis art. 101 ust. 1 p.r. trafnie zatem wskazuje, że brak uwzględnienia wierzytelności w spisie nie tamuje możliwości jej dochodzenia we właściwym trybie poza postępowaniem restrukturyzacyjnym. Należy pamiętać, że – co do zasady – układ wiąże wszystkich wierzycieli, których wierzytelności według ustawy objęte są układem, choćby nie zostały umieszczone w spisie wierzytelności (art. 164 ust. 1 p.r.). Jeżeli spór zostałby rozstrzygnięty w czasie trwania postępowania restrukturyzacyjnego, sędzia-komisarz zmienia spis wierzytelności stosownie do przedstawionych mu prawomocnych orzeczeń.

Analogicznie wygląda sytuacja na gruncie polskiego prawa upadłościowego (dalej: p.u.). Przepis art. 263 p.u. stanowi, że odmowa uznania wierzytelności według przepisów prawa upadłościowego nie stanowi przeszkody do jej dochodzenia we właściwym trybie. Z uwzględnieniem art. 145 ust. 1 p.u. dochodzenie wierzytelności, której odmówiono uznania, jest możliwe dopiero po umorzeniu lub zakończeniu postępowania upadłościowego. Zgodnie z art. 145 ust. 1 p.u., postępowanie sądowe, administracyjne lub sądowo-administracyjne w sprawie wszczętej przeciwko upadłemu przed dniem ogłoszenia upadłości o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości, może być podjęte przeciwko syndykowi tylko w przypadku, gdy w postępowaniu upadłościowym wierzytelność ta po wyczerpaniu trybu określonego ustawą nie zostanie umieszczona na liście wierzytelności.

Dalej art. 264 ust. 2 i 3 p.u. stanowi, że upadły może żądać ustalenia, że wierzytelność objęta listą wierzytelności nie istnieje albo istnieje w mniejszym zakresie, jeżeli nie uznał wierzytelności zgłoszonej w postępowaniu upadłościowym i nie zapadło co do niej jeszcze prawomocne orzeczenie sądowe. Po nadaniu wyciągowi z listy wierzytelności klauzuli wykonalności zarzut, że wierzytelność objęta listą wierzytelności nie istnieje albo że istnieje w mniejszym zakresie, upadły może podnieść w drodze powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności.

W postępowaniu upadłościowym – w jego obecnej regulacji – wierzytelności osobiste wymagają zgłoszenia (art. 236 ust. 1 p.u.). Jedynie w wyjątkowych przypadkach syndyk wciąga wierzytelności na listę z urzędu (art. 236 ust. 2 i 3, art. 237 p.u.). Dopuszczalne jest zgłoszenie wierzytelności po upływie terminów dla ich zgłoszenia (art. 252 i 253 p.u.). Brak zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym *de iure* nie prowadzi do ich wygaśnięcia. W przypadku upadłości osób fizycznych wierzytelności niezaspokojone w drodze likwidacji masy upadłości mogą zostać umorzone przez sąd w ramach tzw. oddłużenia (w szczególności art. 370 f, art. 491²¹ p.u.) bez względu na to, czy były one zgłoszone czy nie. Brak zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym osób prawnych (innych jednostek organizacyjnych wyposażonych w zdolność upadłościową) *de facto* uniemożliwia ich zaspokojenie: syndyk likwiduje masę upadłości, a następnie, z zasady, składa wnioski o ich wykreślenie z rejestru.

3. Regulacja słowackiego prawa restrukturyzacyjnego

Podstawowym źródłem słowackiego *lex concursus* jest Zákon o konkurze a reštrukturalizácii č. 7/2005 z 9 grudnia 2004 r., obowiązujący od 1 stycznia 2006 r., czyli ustawa o upadłości i restrukturyzacji, kilkakrotnie nowelizowana (dalej: ZoKR)⁷.

Ustawa ta reguluje kwestię upadłości (tzw. konkursu) dłużnika poprzez spieniężenie majątku dłużnika i zbiorowe zaspokojenie jego wierzycieli lub stopniowe zaspokojenie wierzycieli dłużnika w sposób uzgodniony w planie restrukturyzacji. Ustawa reguluje również rozwiązanie dłużnika w drodze upadłości i oddłużenie osoby fizycznej (§ 1 ZoKR)⁸.

⁷ Zákon o konkurze a reštrukturalizácii č.7/2005 uchylił wcześniej obowiązujący Zákon o konkurze a vyrovnání, 328/1991 Zb. Por. też T. Richter, *Slovenská reštrukturalizácia insolvenčného práva, aneb několik lekcí pro Českou republiku (a jedna sázka na divokou kartu)*, „Justičná revue“ 2005, nr 12; s. 1599–1610, D. Pleva, *Americký konkurz: pramene, vývoj a formy amerického konkurzného práva a jeho vplyv na slovenský zákon o konkurze a reštrukturalizácii*, „Obchodné právo“ 2005, nr 11, s. 50–57.

⁸ Zob. np. J. Nincak, *Konkurz a reštrukturalizácia*, „Acta Iuridica Sladkovičensia. Právnické štúdie. Zborník Fakulty práva Janka Jesenského“ 2014, nr 7, s. 30–47.

Przedmiotem analizy w tym opracowaniu jest przepis § 124 ust. 6 ZoKR w brzmieniu: „Rozhodnutie súdu o určení popretej pohľadávky je účinné voči každému. Právoplatnosťou rozhodnutia súdu o určení pohľadávky sa popretá pohľadávka v rozsahu určenom súdom považuje za zistenú; vo zvyšnom rozsahu nemožno pohľadávku voči dlžníkovi vymáhať”. Zgodnie z tą regulacją rozstrzygnięcie sądu w sprawie ustalenia zakwestionowanej wierzytelności jest skuteczne wobec wszystkich. Po uprawomocnieniu się orzeczenia sądu o ustaleniu wierzytelności zakwestionowana wierzytelność w zakresie wskazanym przez sąd jest uznawana za ustaloną; pozostała część roszczenia nie może być dochodzona od dłużnika.

Przytoczony przepis dotyczy sytuacji odmiennej niż opisana w § 120 ust. 1 ZoKR⁹, w której wierzyciel zgłosił swoją wierzytelność, administrator jej nie uznał, a następnie wierzyciel terminowo wytoczył powództwo o ustalenie do sądu. Na końcu tej drogi jest procesowe rozstrzygnięcie sądu, którego niektóre skutki określa właśnie § 124 ust. 6 ZoKR.

Czasownik *vymáhať* znaczy tyle co „żądać, domagać się, egzekwować”¹⁰. Pomimo licznych nowelizacji ustawy, słowacki ustawodawca jak dotychczas nie zmodyfikował sensu § 124 ust. 6 ZoKR.

Słowacki *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii* jest konglomeratowym¹¹ zbiorem norm prawnych. Obejmuje on zarówno normy o charakterze for-

⁹ § 120 ust. n 1 ZoKR ma brzmienie: „Ak tento zákon neustanovuje inak, právo uplatňovať svoje nároky počas reštrukturalizácie majú len veritelia, ktorí spôsobom ustanoveným týmto zákonom prihlásili svoje pohľadávky. Ak sa tieto nároky v reštrukturalizácii riadne a včas neuplatnia prihláškou, právo vymáhať tieto nároky voči dlžníkovi v prípade potvrdenia reštrukturalizačného plánu súdom zanika”. Zgodnie z tym przepisem, o ile ustawa nie stanowi inaczej, jedynie wierzyciele, którzy zgłosili wierzytelności w sposób przewidziany w niniejszej ustawie, mają prawo dochodzenia roszczeń w trakcie restrukturyzacji. Jeżeli wierzytelności w ramach restrukturyzacji nie zostaną prawidłowo i terminowo zgłoszone, prawo do dochodzenia tych roszczeń wobec dłużnika w przypadku potwierdzenia przez sąd planu restrukturyzacji wygasa.

¹⁰ Można tu podać następujące przykłady użycia różnych form tego czasownika w ustawodawstwie słowackim: „Súd návrh na vykonanie exekúcie zamietne, ak [...] sa navrhuje vykonanie exekúcie na podklade exekučného titulu, ktorý bol vydaný v konaní, v ktorom sa uplatňoval nárok zo zmenky, a vyšlo najavo, že vymáhaný nárok vznikol v súvislosti so spotrebiteľskou zmluvou a nebolo prihliadnuté na neprijateľné zmluvné podmienky, obmedzenie alebo neprípustnosť použitia zmenky alebo rozpor s dobrými mravmi a táto okolnosť má vplyv na vymáhaný nárok” (§ 53 ust. 3 lit. d ustawy z 4 września 1995 r. „o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov”); „Tento zákon upravuje správu a vymáhanie súdnych pohľadávok” (§ 1 ustawy z 1 lutego 2001 r. o „správe a vymáhaní súdnych pohľadávok”); „Tento zákon upravuje postup a podmienky poskytovania, požadovania a prijímania medzinárodnej pomoci pri vymáhaní niektorých finančných pohľadávok” (§ 1 ustawy z 22 października 2009 r. „o medzinárodnej pomoci pri vymáhaní niektorých finančných pohľadávok a o zmene a doplnení niektorých zákonov”).

¹¹ Z literatury: J. Macek, *Konkurz, reštrukturalizácia a oddlženie s poznámkami*, Bratislava 2015; M. Ďurica, *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii: Komentár*, Bratislava 2015; B. Pospíšil, *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii: Komentár*, Bratislava 2016; M. Ďurica, *Konkurzné právo na Slovensku a v Európskej únii*, Bratislava 2010; J. Husar, *Spríevodca konkurzným právom*, Bratislava 2008; V. Hálek, *Problematika úpadku, konkurzného řízení a insolvenčního řízení*, Bratislava

malnoprawnym, jak i materialnoprawnym. Materialnoprawne skutki postępowania restrukturyzacyjnego mogą się ziścić tylko w określonym otoczeniu proceduralnym. Sam rodzaj aktu prawnego nie przesądza zatem i nie może przesądzać o materialnych czy formalnych skutkach wygaśnięcia roszczenia. Prawo słowackie przewiduje jeden podstawowy tryb restrukturyzacji na zasadach ogólnych (inaczej niż np. w Polsce czy we Francji).

Procedura restrukturyzacyjna jest rodzajem postępowania cywilnego¹². Słowacki Kodeks postępowania cywilnego obowiązujący od 1 lipca 2016 r. (Civilný sporový poriadok – dalej: C.s.p.), który zastąpił Kodeks postępowania cywilnego z 1963 r. (Občiansky súdny poriadok – dalej: O.s.p.) reguluje zasady postępowania cywilnego¹³ i gwarantuje zasadę kontrydiktoryjności sporu (*audiatur et alter pars*). Sam Zákon o konkurze a reštrukturalizácii jedynie w ograniczonym zakresie zapewnia kontrydiktoryjność sporu stronom postępowania restrukturyzacyjnego. Niemniej jego przeznaczeniem nie jest rozstrzygnięcie o indywidualnych stosunkach prawnych, ale ochrona interesów zbiorowości. Jest to zresztą immanentna cecha wszystkich systemów prawnych obejmujących procedury zbiorowej restrukturyzacji.

4. Poglądy doktrynalne dotyczące wykładni § 124 ust. 6 ZoKR

W doktrynie słowackiej M. Ďurica podniósł, że plan restrukturyzacji obejmuje wszystkie należności wpisane na listę wierzytelności, niezależnie od tego, czy zostały one zakwestionowane, czy ustalone. Jeżeli w wyniku procedury „odwoławczej” tzw. postępowania incydentalnego (*incidenčné konanie*) roszczenie nie zostanie ustalone, wówczas roszczenie to nie jest brane pod uwagę przy restrukturyzacji i w przypadku zatwierdzenia planu przez sąd roszczenie nie może być egzekwowane wobec dłużnika

2012; V. Hálek, *Insolvenca ABC: ekonomické aspekty, finanční analýza, identifikace úpadku, insolvenční řízení, praktické příklady a poznatky*, Bratislava 2011; R. Kozel, *Problémy konkursního řízení a jejich řešení: Praktická příručka*, Praha 2003; I. Schellova, *Jak vyhlásit konkurz a vymáhat pohledávky: Firma v konkurzním řízení*, Praha 2001, s. 60; P. Štofková, *Judikatura vo veciach konkurzného a reštrukturalizačného konania*, Bratislava 2014.

¹² M. Ďurica, *Konkurzné právo...*, s. 28; J. Zamožik, *Civilné právo procesné: vykonávanie konania, konkurz a reštrukturalizácia, rozhodcovské konanie, správne súdnictvo*, Plzeň 2013, s. 56 i n. W orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego Republiki Słowackiej (Ústavný súd Slovenskej republiky) z dnia 6 sierpnia 2012 r., IV ÚS 400/2012-18, podniesiono, że procedowanie sądu w upadłości podlega ZoKR a także przepisom Kodeksu postępowania cywilnego (na podstawie § 196 ZoKR).

¹³ § 1 C.s.p. stanowi, że Kodeks postępowania cywilnego reguluje postępowanie sądowe, strony sporu oraz osoby uczestniczące w postępowaniu, w rozprawie i rozstrzygnięciu sporów. Z kolei § 1 O.s.p. stanowił, że ustawa reguluje postępowanie sądowe i pozycję stron sporu cywilnego w celu zapewnienia uczciwej ochrony praw i uzasadnionych interesów uczestników, a także edukacji w zakresie przestrzegania prawa, honorowego wypełniania obowiązków i poszanowania praw innych osób.

(art. 124 ust. 5 i 6 ZoKR)¹⁴. W innym miejscu ten sam autor podnosi, że ZoKR prawidłowo reguluje los postępowania incydentalnego, jeżeli postępowanie restrukturyzacyjne kończy się przedwcześnie. Jeżeli sąd zadecyduje o upadłości dłużnika w trakcie postępowania incydentalnego, zostanie ono wstrzymane. Jest to szczególna przyczyna wstrzymania postępowania. Wierzytelność w tym trybie jest ustalana wyłącznie dla celów restrukturyzacji, a zatem nie ma powodu, aby kontynuować postępowanie incydentalne, jeżeli restrukturyzacja się skończyła¹⁵.

M. Ďurica¹⁶ zwraca uwagę, że powaga rozstrzygnięcia w postępowaniu incydentalnym jest skonstruowana odmiennie niż w przepisach ogólnych – ma bowiem skutek *erga omnes*; sam przebieg postępowania, poza wyjątkami wskazanymi w ZoKR, podlega ogólnym przepisom proceduralnym. Postępowanie incydentalne jest postępowaniem na potrzeby procedury restrukturyzacyjnej, dlatego ZoKR wyznacza legitymację czynną wierzyciela i bierną dłużnika¹⁷.

5. Orzecznictwo dotyczące wykładni § 124 ust. 6 ZoKR

Poniżej zostanie przedstawiony wybór orzeczeń¹⁸ sądownictwa różnych szczebli, w tym także Trybunału Konstytucyjnego¹⁹, dotyczących charakteru prawnego postępowania incydentalnego w restrukturyzacji i w upadłości.

Sąd Powiatowy w Bratysławie I (Okresný súd Bratislava I) w wyroku z 20 lipca 2015 r., 11 Cbi/93/2014²⁰, podniósł, że zgodnie z § 124

¹⁴ M. Ďurica, [w:] M. Ďurica, J. Husár, *Sprievodca konkurznym pravom*, Bratislava 2008, s. 56.

¹⁵ *Ibidem*, s. 52.

¹⁶ M. Ďurica, *Zákon o konkurze...*, s. 1119.

¹⁷ *Ibidem*, s. 1054.

¹⁸ Orzeczenia sądów słowackich będą przywoływane z podaniem daty wydania i sygnatury akt sprawy, a w przypisie zostanie umieszczony numer identyfikacyjny zbioru sądowego (*identifikačné číslo súdneho spisu* – dalej IČS).

¹⁹ Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego Trybunał Konstytucyjny nie jest co do zasady uprawniony do badania i oceny poglądów prawnych sądu. Rola Trybunału Konstytucyjnego ogranicza się raczej do kontrolowania zgodności skutków interpretacji prawa z konstytucją lub z międzynarodowymi traktatami dotyczącymi praw człowieka i podstawowych wolności (sygnatury orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego: I ÚS 13/00 *mutatis mutandis*, II ÚS 1/95, II ÚS 21/96, I ÚS 4/00, I ÚS 17/01). Z tego statusu Trybunału Konstytucyjnego wynika, że może on kontrolować rozstrzygnięcia sądów powszechnych, jeżeli w postępowaniu, które go poprzedziło, lub w samym rozstrzygnięciu nastąpiło naruszenie podstawowego prawa lub wolności. Z kolei ustalenia faktyczne i prawne sądu mogą podlegać kontroli, jeżeli konkluzje były oczywiście nieuzasadnione lub arbitralne, a zatem nieuzasadnione i niemożliwe do utrzymania z konstytucyjnego punktu widzenia (sygnatury orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego: I ÚS 13/00 *mutatis mutandis*, I ÚS 37/95, II ÚS 58/98, I ÚS 5/00, I ÚS 17/00) i jednocześnie doprowadziłyby to do naruszenia jednej z zasad sprawiedliwego procesu, które nie zostały poprawione w zwykłej procedurze sądów powszechnych.

²⁰ IČS: 1114236900.

ust. 6 ZoKR wyrok sądu orzekający o odmowie uznania roszczenia jest skuteczny wobec wszystkich. Prawomocny wyrok sądu o odmowie uznania roszczenia wskazuje, w jakim zakresie roszczenie nie zostało ustalone. Nieuznana część roszczenia nie może być dochodzona od dłużnika²¹.

Sąd Powiatowy w Trenczynie (Okresný súd Trenčín) w wyroku z 12 września 2014 r., 37 Cbi 12/2014, orzekł, iż w wyniku rozpoznania sprawy ustala, że powód jest wierzycielem innego wymagalnego roszczenia wobec pozwanego w określonej bliżej w tym judykacie wysokości z tytułu umowy ramowej, to jest z tytułu odsetek oraz kosztów związanych z dochodzeniem roszczenia zgłoszonego w postępowaniu restrukturyzacyjnym do Sądu Powiatowego w Trenczynie i wpisanego na listę wierzytelności. Powód zgłosił swoje wierzytelności w ramach restrukturyzacji pozwanego. Jako prawną przyczynę powstania roszczeń (*causa*) powód wskazał umowę sprzedaży, w ramach której dostarczył pozwanemu towary w uzgodnionym zakresie i jakości, które pozwany przejął bez zastrzeżeń i nie kwestionował żadnych wad ani jakości zakresu. Powód prawidłowo wystawił faktury na rzecz pozwanego, a pozwany spóźnił się z zapłatą, więc powód zastosował wobec niego odsetki za zwłokę. Sąd zbadał czynną i bierną legitymację powoda i pozwanego, stwierdzając, że w sprawie czynna legitymacja powoda i bierna legitymacja pozwanego są określone w § 119 ust. 1 ZoKR. Powód ma pozycję wierzyciela w procesie restrukturyzacji, a pozwany ma status dłużnika w rozumieniu § 119 i § 124 ust. 4 ZoKR. Dalej sąd zbadał zachowanie terminów wynikających z przepisów o postępowaniu restrukturyzacyjnym.

Sąd ocenił, że powód przedstawił uzasadnione roszczenie. Były to należności w formie dodatkowej wierzytelności – odsetek za zwłokę oraz koszty związane z dochodzeniem roszczenia, do którego powód miał prawo, ponieważ pozwany spóźnił się z wywiązaniem się ze strony powoda. Sąd postanowił ustalić, że wierzyciel ma tytuł do konkretnego roszczenia. Jednocześnie powód złożył wniosek, aby ustalić, że roszczenie powoda było bezsporne i zgodne z prawem. Jednakże sąd nie orzeka w części merytorycznej, że roszczenie jest niekwestionowane, bezsporne, legalne, ponieważ niesporność i ustalenie roszczenia jest prawną konsekwencją orzeczenia sądu w rozumieniu § 124 ust. 6 ZoKR.

Sąd Okręgowy w Trenczynie (Krajský súd Trenčín) w wyroku z 15 października 2013 r., 16CoKR/13/2011²², podniósł, że postępowanie o ustalenie nieuznanej wierzytelności jest postępowaniem wywołanym restrukturyzacją. Podstawą prawną tego postępowania jest § 124 ust. 4 ZoKR.

²¹ Podobnie Okresný súd Bratislava I w wyroku z dnia 30 stycznia 2014 r., 3Cbi/55/2013, IČS: 1113233937.

²² IČS: 3110210725.

Prawomocne rozstrzygnięcie sądu o potwierdzeniu planu restrukturyzacji i o zakończeniu restrukturyzacji nie jest przeszkodą rzeczy osądzonej (*res iudicata*) dla rozpoznania i orzeczenia w tej sprawie²³. Przywołany wyrok podkreśla samodzielność postępowania incydentalnego. W orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego Republiki Słowackiej z 25 stycznia 2018 r., II ÚS 66/2018-29, wskazano, że jeżeli wierzyciele przyjmą plan restrukturyzacji, to sąd ma prawo potwierdzić plan pomimo faktu, że trwające postępowanie incydentalne nie zostało zakończone. Ponadto można wnioskować, że jeżeli postępowanie incydentalne zakończy się sukcesem wierzyciela, to wówczas dłużnik będzie odpowiedzialny za zaspokojenie jego wierzytelności.

Sąd Powiatowy w Trenczynie w wyroku z 5 grudnia 2011 r., 39Cbi/76/2010²⁴, wyraził pogląd, według którego wierzyciele w postępowaniu upadłościowym, których wierzytelności są sporne co do ich autentyczności, wysokości lub kolejności, mogą żądać określenia swoich praw w terminie określonym przez ZoKR. Termin ten nie podlega ogólnym zasadom Kodeksu postępowania cywilnego, ponieważ ZoKR ustanawia i reguluje upływ terminu innego niż przepisy ogólne. Zatem termin do wytoczenia powództwa ma charakter materialnoprawny²⁵.

Sąd Okręgowy w Trenczynie w wyroku z 20 sierpnia 2014 r., 8CoKR/5/2013²⁶, wskazał, że spory incydentalne podlegają zasadzie koncentracji. Zasada koncentracji oznacza, że określone działania uczestników muszą być skoncentrowane na pewnym etapie proceduralnym. Jeśli zatem uczestnik w określonym czasie lub do końca etapu proceduralnego nie spełnia swojego obowiązku proceduralnego, to później nie będzie mógł korzystać z tego prawa.

Sąd Powiatowy w Trenczynie w wyroku z 26 września 2014 r., 37Cbi/35/2014²⁷, podkreślił, że postępowanie incydentalne jest równoważne postępowaniu spornemu. Postępowanie to jest prowadzone w oparciu o te same zasady, co inne postępowania sądowe, w których strona domaga się rozstrzygnięcia na podstawie przedstawionych faktów.

Sąd Okręgowy w Bratysławie (Krajский súd Bratislava) w wyroku z 13 listopada 2014 r., 2CoKR/104/2014²⁸, uznał, że postępowanie incyden-

²³ „Konanie o určenie popretej pohľadávky je konaním vyvolaným reštrukturalizáciou. Právny základ tohto konania je priamo upravený v § 124 ods. 4 ZoKR. Právoplatné rozhodnutie súdu o potvrdení reštrukturalizačného plánu a o skončení reštrukturalizácie s poukazom na § 161 ZoKR nie je prekážkou veci rozsúdenej podľa § 159 ods. 3 O.s.p. na prejednanie a rozhodnutie v tejto právnej veci”.

²⁴ IČS: 3110216269.

²⁵ Wyrok Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej (Najvyšší súd Slovenskej republiky) z dnia 30 stycznia 2014 r., 2 Obdo W 25/2012.

²⁶ IČS: 3112227568.

²⁷ IČS: 3114211090.

²⁸ IČS: 1110238331.

talne w celu określenia podstawy prawnej wymagalności jest standardowym postępowaniem kontradiktoryjnym, w którym ciężar prowadzenia sporu spoczywa na jego uczestnikach, co oznacza, że nie jest powinnością sądu prowadzenie postępowania dowodowego z urzędu.

Sąd Okręgowy w Trnawie (Krajový súd Trnava) w wyroku z 15 grudnia 2015 r., 20S/2/2014²⁹, przyjął, że postępowanie incydentalne ma prawną powagę postępowania ustalającego według § 80 lit. c O.s.p., przy czym wierzyciel nie musi wykazywać istnienia interesu prawnego, gdyż taki istnieje *ex lege* aż do momentu, w którym upadłość zostanie zakończona. Natomiast § 80 lit. c O.s.p. stanowi, że można wnosić o otwarcie postępowania w celu ustalenia, czy istnieje stosunek prawny lub prawo, jeżeli istnieje naglejący interes prawny.

W orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego Republiki Słowackiej z 7 września 2011 r., II ÚS 390/2011-9, wskazano, iż celem postępowania incydentalnego jest ustalenie podstawy prawnej (zasady), kwoty (wysokości) lub kolejności roszczenia. Od uznania wierzytelności w postępowaniu incydentalnym zależy, czy będzie, czy nie będzie zaspokojona w upadłości. Postępowania incydentalne – co bardzo ważne – nie jest postępowaniem o ustalenie na podstawie § 80 lit. c O.s.p., ale postępowaniem o osobnej, samoistnej podstawie prawnej wynikającej z osobnej podstawy prawnej.

Sąd Najwyższy Republiki Słowackiej w wyroku z 30 stycznia 2017 r., 3Obdo/70/2016, na gruncie przepisów o konkursie (upadłości) podniósł, że postępowanie incydentalne jest szczególnym rodzajem sporu, który regulują poszczególne przepisy Kodeksu postępowania cywilnego. Jednocześnie jednak procedura ta charakteryzuje się pewnymi cechami szczególnymi, wynikającymi z poszczególnych przepisów ustawy o upadłości i restrukturyzacji. Sąd zwrócił uwagę, że obowiązkiem syndyka jest zbadanie zgłoszonych wierzytelności. Brak ich zaprzeczenia oznacza dopuszczenie do zaspokojenia w upadłości. Rola postępowania incydentalnego nie polega na ponownym rozpatrzeniu roszczenia w sądzie, ponieważ jest to zadanie syndyka. Celem postępowania incydentalnego jest w zasadzie tylko zdecydowanie, czy zaprzeczenie wierzytelności przez syndyka ostatecznie się, czy nie, to znaczy, czy przyczyny zawarte w rozstrzygnięciu syndyka odpowiadają rzeczywistości i wykluczają zaspokojenie wierzytelności w upadłości. Postępowanie incydentalne w upadłości nie jest postępowaniem, w którym wierzyciel dochodzi swoich roszczeń względem dłużnika i w którym kognicją sądu miałyby być objęty cały stosunek prawny pomiędzy nimi w całej jego – jak to plastycznie ujął sąd – „szerokości i głębokości”³⁰.

²⁹ IČS: 21132103.

³⁰ „Úlohou incidenčného konania nie je potom opätovné preskúmanie uplatnenej pohľadávky súdom, pretože to je úlohou správcu. Účelom incidenčného konania je v podstate len rozhodnúť

W orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego Republiki Słowackiej z 19 listopada 2013 r., III ÚS 572/2013-7, wskazano, że zgodnie z orzecznictwem sądów powszechnych procedura ustalania autentyczności roszczenia nie jest procedurą upadłościową, lecz cywilną procedurą sądową, w której postępowanie sądowe podlega regulacji Kodeksu postępowania cywilnego. Spory te są spowodowane postępowaniem upadłościowym, ale ich zakres jest ogólnie szerszy. Procedura ustalenia zasadności odmowy roszczenia jest odrębną procedurą sporną, w której zostaje wydane orzeczenie końcowe, a postępowanie – jak powtórzył Trybunał – odbywa się zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego.

W orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego Republiki Słowackiej z 7 października 2004 r., III ÚS 294/04-16, podkreślono, że sporne roszczenia są przedmiotem postępowania incydentalnego. Ich rozstrzygnięcie jest warunkiem wstępnym dalszego procedowania w postępowaniu upadłościowym. Wynik postępowania incydentalnego będzie wpływał na podział dywidendy upadłościowej.

W orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego Republiki Słowackiej z 8 marca 2013 r., IV ÚS 142/2013-13, wyjaśniono, że postępowanie incydentalne ma charakter odrębnego sporu w toku postępowania egzekucyjnego. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, to znaczy m.in. zasady zgodności i bezpośredniości, stosują się odpowiednio do postępowania. Charakter kontrydiktoryjny procedury wymaga, aby strony zostały wysłuchane³¹.

6. Analiza prawna

6.1. Przesłanki postępowania (przeszkody procesowe) w słowackiej procedurze cywilnej

Słowacka procedura cywilna w specyficzny dla siebie sposób reguluje zagadnienia przesłanek proceduralnych postępowania cywilnego (przeszkód procesowych). To na tle tej regulacji powinno się rozpatrywać kwestię, czy wygaśnięcie roszczenia, o którym mowa w § 124 ust. 6 ZoKR, ma charakter materialnoprawny czy proceduralny. Słowackie prawo restrukturyzacyjne instytucjonalnie nawiązuje do regulacji słowackiego Kodeksu postępowania cywilnego. W postanowieniu Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej z dnia 11 sierpnia 2011 r., 3Co 3/2011, wskazano, że chociaż

o tom, či popierací prejav správcu obstojí alebo nie, teda či dôvody obsiahnuté v popieracom prejave správcu zodpovedajú skutočnosti a vylučujú pohľadávku z uspokojenia v konkurze tak, ako bola prihlásená. Incidenčné konanie nie je konaním, v ktorom by veriteľ uplatňoval svoju pohľadávku proti dlžníkovi a v ktorom by tak predmetom kognície konajúceho súdu mal byť celý právny vzťah medzi nimi v celej jeho šírke a hĺbke”.

³¹ W orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego Republiki Słowackiej, IV ÚS 50/2013-16.

Kodeks postępowania cywilnego nie określa wprost warunków proceduralnych postępowania, to można wnioskować, że warunki proceduralne są cechami sądu i stron, które należy spełnić, aby osiągnąć cel cywilnego postępowania sądowego wynikający z podstawowych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego.

Zgodnie z § 103 O.s.p. na każdym etapie postępowania sąd rozpatruje, czy spełnione są warunki, na jakich może prowadzić postępowanie (tzw. przesłanki postępowania – *podmienky konania*). Obecnie odpowiednikiem tej regulacji jest § 161 ust. 1 C.s.p.

Jakie są konsekwencje braku przesłanek postępowania słowackiego procesu cywilnego? W przypadku braku przesłanek postępowania, którego nie można usunąć, sąd wstrzyma (zawiesi)³² postępowanie (§ 104 ust. 1 zd. 1 O.s.p.; § 161 ust. 1 C.s.p.). Jeśli sprawa nie podlega jurysdykcji sądów lub jest poprzedzona innym postępowaniem, sąd przekazuje sprawę do rozstrzygnięcia o wstrzymaniu postępowania do właściwego organu; skutki prawne związane z wszczęciem postępowania pozostają w mocy (§ 104 ust. 1 *in fine* O.s.p.). Z kolei jeśli brak jest koniecznej przesłanki postępowania, który można wyeliminować, sąd podejmie odpowiednie ku temu działania. Z reguły może on kontynuować postępowanie, ale nie może rozstrzygnąć o zakończeniu postępowania. Jeżeli brak orzeczenia sądowego nie usunie przeszkód, postępowanie zostaje zawieszona (§ 104 ust. 2 O.s.p.; § 161 ust. 3 C.s.p.). W postanowieniu Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej z dnia 31 marca 2014 r., 8Szo/31/2013, podniesiono, że jeżeli sąd, badając warunki proceduralne, ma wątpliwości co do ich spełnienia, nie może zaniechać postępowania w sprawie tego uchybienia, ale musi aktywnie zająć się tą kwestią, aby sprawa była przedmiotem rozpoznania. Odmienna wykładnia naruszałaby zasadę *denegatio iustitiae* – słowacki sąd jest bowiem zobowiązany do wykonywania władzy sądowniczej. Odmowa zapewnienia wymiaru sprawiedliwości ma miejsce, jeżeli sąd uzna, bez uzasadnionego powodu, że nie przyznaje wierzycielowi ochrony prawnej. Tytułem przykładu można wskazać, że Okręgowy Sąd w Bańskiej Bystrzycy (Krajský súd Banská Bystrica) w orzeczeniu z 12 października 2016 r., 16Co/783/2015³³, orzekł w sprawie braków jurysdykcyjnych jako sąd drugiej instancji. Zaskarżonym postanowieniem sąd orzekł, że nie ma uprawnień jurysdykcyjnych do działania w sprawie i następnie zawiesił postępowanie w związku z przepisami § 103 i 104 ust. 1 Kodeksu postępowania cywilnego. W toku postępowania odwoławczego wykazano potrzebę większej aktywności sądu.

³² W oryginale: „súd konanie zastavi”.

³³ IČS: 6114215217.

6.3. Wygaśnięcie roszczenia jako następstwo braku zgłoszenia wierzytelności

Na gruncie regulacji § 120 ust. 1 ZoKR wyrażono trafny pogląd, że podstawowym skutkiem prawnym zatwierdzenia przez sąd planu jest utrata możliwości wykonania tych roszczeń, których wierzyciele nie zgłosili prawidłowo i w terminie. Te same skutki dotyczą wierzytelności, które zostały błędnie zgłoszone albo w ogóle nie zostały zgłoszone. Utrata możliwości wykonania oznacza brak możliwości dochodzenia roszczeń w sądzie. Jeżeli wierzycielowi zostało roszczenie sądownie zasądzone, to nie można egzekwować takiego roszczenia w toku postępowania egzekucyjnego. Wygasa również uprawnienie do uzyskania zabezpieczenia na majątku dłużnika³⁴.

6.4. Konsekwencje postępowania incydentalnego i rozstrzygnięcia sądu w procesie incydentalnym

Słowackie prawo procesowe – którego częścią jest postępowanie restryktoryzacyjne – w pełni respektuje powszechną w europejskiej kulturze prawa procesowego zasadę *ne bis in idem*, zgodnie z którą nie można dwukrotnie rozstrzygać w tej samej sprawie. Zasada ta jest podstawą dla formułowania dwóch przeszkód proceduralnych, a mianowicie: przeszkody *rei iudicatae*, czyli stanu osądzenia sprawy, i przeszkody *lis pendens*, czyli stanu zawisłości sprawy³⁵.

Przeszkoda w prowadzeniu sprawy z uwagi na zawisłość innej sprawy, podobnie jak przeszkoda *rei iudicatae*, w istocie ma również na celu zapobieżenie zaistnieniu dwóch wyroków (orzeczeń) między tymi samymi stronami sporu, które mają to samo roszczenie.

Przeszkoda *lis pendens* znajduje podstawę w § 159 C.s.p., zgodnie z którym otwarcie postępowania uniemożliwia przeprowadzenie innego postępowania w tej samej sprawie. Jeżeli w tym samym sporze jest już rozpo-

³⁴ M. Ďurica, *Konkurzné právo...*, s. 670; M. Ďurica, *Zákon o konkurze...*, s. 1002 i 1193.

³⁵ D. Gandžalová, *Procesnoprávne účinky začatia občianskeho súdneho konania*, „Europejskie Studia Socjeczno-Humanistyczne PROSPON” 2014, nr 2, s. 55 i n. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego Republiki Słowackiej z dnia 11 grudnia 2013 r., II ÚS 646/2013-16, uznaje za negatywne przesłanki procesowe przeszkodę zaczętego postępowania i rzeczy osądzonej: „K takzvaným negatívnym procesným podmienkam či k prekážkam patrí prekážka začatého konania (litispendencie) a prekážka veci rozsúdenej (rei iudicatae)”. Sąd Najwyższy Republiki Słowackiej w wyroku z 14 września 2017 r., 3Cdo/144/2017, IČS: 3114220226, przyjął, że *res iudicata* jest przeszkodą procesową. Owa przeszkoda występuje, jeżeli ta sama sprawa została już rozstrzygnięta w innym postępowaniu. Tożsamość spraw odnosi się do tej samej materii i tych samych osób. Z punktu widzenia tożsamości osób nie ma znaczenia ich rola procesowa. Tożsamość sprawy ma miejsce, gdy to samo roszczenie opiera się na tych samych twierdzeniach faktycznych. Aby ocenić, czy istnieje przeszkoda w tej sprawie, zgodnie z prawem nie jest istotne, w jaki sposób sąd dokonał sądowej oceny faktów.

znawana inna sprawa, sąd wstrzyma postępowanie, które rozpoczęło się później. Litispendencja to zatem negatywna, bezwzględna przeszkoda procesowa³⁶. Dla tej przeszkody procesowej kluczowa jest tzw. tożsamość sporu, która ma miejsce, gdy kumulatywnie spełnione są następujące kryteria: a) tożsamość stron sporu, b) tożsamość przedmiotu sporu³⁷.

Tożsamość stron sporu oznacza, że strony sporu są identyczne ze stronami we wcześniejszym spornym postępowaniu. Określając tożsamość stron sporu, nie ma znaczenia, czy strona w postępowaniu występuje jako strona powodowa, a następnie w innym postępowaniu jako strona pozwana³⁸.

Bardziej skomplikowana jest kwestia dotycząca tożsamości przedmiotu sporu. Przedmiot sporu określany jest jako tzw. roszczenie procesowe wnioskodawcy. Oceniając tożsamość przedmiotu sporu, bierze się pod uwagę dwa aspekty, na podstawie których rozróżnia się przedmiot sporu: a) żądanie, b) podstawa faktyczna, na podstawie której wnioskodawca dochodzi swoich roszczeń³⁹.

W przypadku żądania procesowego tożsamość nie wyraża się w sensie identycznego sformułowania żądania. Żądanie powinno zostać raczej zidentyfikowane poprzez określenie tożsamych aspektów prawnych (te same kwestie, ta sama procedura) i innych działań (działanie w celu wykonania, ustalenie). Zgodnie z orzecnictwem Sądu Najwyższego Republiki Czeskiej postępowanie o ustalenie, czy istnieje stosunek prawny, nie stanowi przeszkody w rozpoczęciu postępowania spornego o zasądzenie żądania w celu egzekwowania. Z drugiej strony procedura o zasądzenie żądania w celu egzekwowania stanowi przeszkodę w sporze o ustalenie, czy istnieje stosunek prawny⁴⁰. Podobne zapatrywanie prawne zostało również przyjęte przez Sąd Najwyższy Republiki Słowackiej w wyroku w sprawie 3Cdo/100/01 z dnia 28 maja 2002 r.

Tożsamość przedmiotu sporu ma miejsce, gdy późniejsze żądanie opiera się na tych samych podstawach faktycznych, na których opierało się wcześniejsze żądanie. Podstawą faktyczną żądania są fakty, które są przedmio-

³⁶ M. Števeček, S. Ficová, *Civilný sporový poriadok. Komentár*, Bratislava 2016, s. 606, Sąd Najwyższy Republiki Słowackiej w wyroku z dnia 14 września 2017 r., 3Cdo/144/2017, IČS: 3114220226.

³⁷ M. Števeček, S. Ficová, *Občiansky súdny poriadok. Komentár*, Bratislava 2012, s. 286; J. Jirsa, *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář*, Praha 2014, s. 35; M. Števeček, S. Ficová, *Civilný sporový poriadok...*, s. 595; Sąd Najwyższy Republiki Słowackiej w wyroku z dnia 14 września 2017 r., 3Cdo/144/2017, IČS: 3114220226.

³⁸ Por. np. wyrok Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej z dnia 25 września 2008 r., 3Cdo/168/2008.

³⁹ L. David, *Občanský soudní řád. Komentář*, I. díl. Praha 2009, s. 726; M. Števeček, S. Ficová, *Civilný sporový poriadok...*, s. 49; P. Lacko, *Nariadenie Brusel I. Komentár*, Bratislava 2016, s. 171. Sąd Najwyższy Republiki Słowackiej w wyroku z dnia 14 września 2017 r., 3Cdo/144/2017, IČS: 3114220226.

⁴⁰ Orzeczenie Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej z dnia 12 grudnia 2001 r., 20 Cdo 2931/99.

tem twierdzeń strony w postępowaniu na podstawie § 132 ust. lub na podstawie postanowień § 150 i 151 C.s.p.. Przy czym strony sporu same nie decydują, że ocena prawna danych faktów ma decydujące znaczenie dla indywidualizacji przedmiotu sporu, ponieważ to sąd, zgodnie z zasadą *iura novit curia*, sam ocenia fakty, które są przedmiotem istniejących argumentów stron sporu.

Naruszenie *lis pendes* albo *res iudicata* stanowi w procedurze słowackiej bezwzględna podstawę odwoławczą § 365 ust. 1 lit. a, § 366 lit. a, § 420 lit. d C.s.p.. Zgodnie z § 380 C.s.p. sąd odwoławczy jest związany podstawą odwołania. Niemniej wady proceduralne podlegają uwzględnieniu przez sąd odwoławczy z urzędu, nawet jeżeli nie zostały podniesione w uzasadnieniu odwołania.

W powyższym kontekście należy przywołać § 161 ust. 3 lit. a–c ZoKR, który stanowi, że w przypadku niewykonywania planu wierzyciel może wszcząć wobec dłużnika egzekucję co do swojego pierwotnego roszczenia na podstawie ważnej decyzji sądu o ustaleniu nieskuteczności planu, w przypadku nieskuteczności planu, o którym mowa w § 157 ZoKR albo na podstawie ważnego orzeczenia sądu w sprawie ustalenia roszczenia, w przypadku nieskuteczności planu zgodnie z § 158 ZoKR, albo na podstawie wyciągu z listy wierzytelności złożonej w sądzie, w przypadku nieskuteczności planu zgodnie z § 159 ZoKR.

Zgodnie z § 118 ust. 4 ZoKR postępowanie sądowe i arbitrażowe dotyczące wierzytelności, które są zgłoszone w postępowaniu restrukturyzacyjnym, zostaje przerwane na podstawie zezwolenia na restrukturyzację; roszczenia te mogą być dochodzone wobec dłużnika tylko zgodnie z § 120 ust. 1 i § 124 ust. 4 ZoKR.

Przepis § 124 ust. 6 ZoKR dotyczy odmiennej sytuacji niż wskazana w § 120 ust. 1 i § 124 ust. 4 ZoKR.: aktywny wierzyciel zgłosił swoją wierzytelność, administrator jej nie uznał, a następnie aktywny wierzyciel terminowo wytoczył powództwo incydentalne o ustalenie do właściwego sądu. Na końcu tej drogi jest procesowe rozstrzygnięcie sądu, którego niektóre skutki określa właśnie § 124 ust. 6 ZoKR.

W tym miejscu pojawiają się bardzo ważne pytania: Czy przepis § 124 ust. 6 ZoKR wyłącza jedynie prowadzenie egzekucji przeciwko dłużnikowi w zakresie, w jakim nie uznano wierzytelności orzeczeniem sądu w postępowaniu incydentalnym? Czy zakaz prowadzenia postępowania rozpoznawczego byłby wykładnią rozszerzającą § 124 ust. 6 ZoKR? Czy sąd w postępowaniu incydentalnym jest uprawniony jedynie do stwierdzenia, czy określona wierzytelność powinna być umieszczona na liście wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym i nie wydaje rozstrzygnięcia merytorycznego o istnieniu takiej wierzytelności?

Odpowiedź na pytanie, czy postępowanie incydentalne, o którym mowa w § 124 ust. 6 ZoKR, rodzi przeszkodę *ne bis in idem*, opiera się na następującym wywodzie prawnym.

Wykładnia § 124 ust. 6 ZoKR powinna uwzględniać ogólny walor zakończenia procesu sądowego (postępowania incydentalnego) w danej sprawie, a także szczególny charakter postępowania restrukturyzacyjnego.

Postępowanie incydentalne pojawia się w związku z restrukturyzacją i jest względem postępowania restrukturyzacyjnego służebne, ale po zatwierdzeniu planu i zakończeniu restrukturyzacji jest ono dalej kontynuowane, ma w związku z tym do pewnego stopnia wymiar samodzielny. Postępowanie incydentalne może zatem zakończyć się orzeczeniem sądu wydanym już po zakończeniu postępowania restrukturyzacyjnego. Sąd Okręgowy w Trenczynie w orzeczeniu z 30 kwietnia 2018 r., 16CoKR/13/2017⁴¹, podniósł, że w przypadku odmowy uznania zgłoszonej wierzytelności wierzyciel ma prawo wystąpić na drogę sądową. Sprawa jest rozpoznawna w powszechnym postępowaniu spornym. Celem postępowania incydentalnego jest to, że jeśli wierzyciel wygra spór, to zostanie zaspokojony zgodnie z planem restrukturyzacji⁴².

Postępowanie incydentalne jest *sui generis* procedurą o ustalenie, opartą na podstawie prawnej usytuowanej w ZoKR. Dlaczego *sui generis*? Na końcu drogi nie ma bowiem efektu w postaci li tylko ustalenia sądu co do istnienia wierzytelności, ale efekt w postaci zaspokojenia sądownie ustalonej wierzytelności w sposób dobrowolny przez dłużnika, zgodnie z planem restrukturyzacji, a w razie potrzeby także w sposób egzekucyjny. Z kolei gdyby sąd w postępowaniu incydentalnym nie uznał wierzytelności, to nie może ona być dochodzona przeciwko dłużnikowi.

Stroną inicjującą postępowanie incydentalne (powodem) jest wierzyciel, któremu administrator odmówił uznania wierzytelności. Wierzyciel inicjuje postępowanie incydentalne w istocie rzeczy w celu uzyskania zaspokojenia, jako następstwo nieuznania przez administratora zgłoszonej wierzytelności. Gdyby restrukturyzacji nie było, to w procesie o zapłatę wierzyciel, z istoty rzeczy, również wystąpiłby jako strona inicjująca postępowanie (powód/powód wzajemny). Zgłoszenie wierzytelności do administratora i postępowanie incydentalne to w warunkach restrukturyzacji surogaty (zamienniki) procesu o zapłatę. Nie można tu zatem używać w sposób poprawny porównania pomiędzy klasycznym procesem o ustalenie a procesem o zapłatę.

⁴¹ IČS: 3111231565.

⁴² „Účel incidenčného konania spočíva v tom, že ak veriteľ spor vyhrá, tak bude uspokojený tak ako bolo v reštrukturalizačnom pláne osobitne pre každú skupinu na základe právneho postavenia rozhodnuté o miere uspokojenia”.

Proces incydentalny będzie prowadził do w pełni kontradyktoryjnego rozstrzygnięcia sporu *inter partes* materialnie zachodzącego (*ad causam*) na linii wierzyciel – dłużnik.

Sąd rozpoznaje w postępowaniu incydentalnym sprawę *in meriti* w oparciu o przepisy ogólnej procedury cywilnej, z modyfikacjami wpływającymi z ZoKR, gdyż merytoryczne rozpoznanie sprawy jest przesłanką orzeczenia w sprawie o ustalenie. Nie jest to zatem uproszczone rozpoznanie sprawy cywilnej, bez gwarancji należytego rozpoznania sprawy i ochrony praw stron.

Gdyby nie doszło do dobrowolnego wykonania planu, wierzytelność ustalona orzeczeniem sądu, zapadłym w postępowaniu incydentalnym, nadaje się do egzekucji. Katalog tytułów egzekucyjnych (*exekucyjny titul*) zawiera § 45 ustawy z 4 września 1995 r. o „súdnych exekútoroch a exekucijnej činnosti (Exekucyjny poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov”. Zagadnienie klauzuli wykonalności reguluje § 46 Kodeksu postępowania egzekucyjnego (Exekucyjny poriadok – dalej: E.p.).

Co więcej, § 124 ust. 6 zd. 1 ZoKR wprowadza konstrukcję rozszerzonej skuteczności orzeczenia sądu zapadłego w postępowaniu incydentalnym. Orzeczenie sądowe jest w takim wypadku skuteczne wobec wszystkich (*erga omnes*).

Gdyby przyjąć, że § 124 ust. 6 ZoKR odnosi się tylko do fazy (etapu) zaspokojenia wierzyciela, to powstaje pytanie retoryczne: jaki ekonomiczny sens miałyby prowadzenie innego postępowania sądowego, które nie mogłoby doprowadzić do zaspokojenia wierzyciela wbrew rozstrzygnięciu sądu w postępowaniu incydentalnym?

Należy zatem – jak się wydaje – przyjąć, że w zakresie sporu o wierzytelność w postępowaniu incydentalnym dochodzi do zaangażowania merytorycznego sądu z tradycyjnym skutkiem proceduralnym *ne bis in idem*. Z kolei w przypadku, gdy wierzyciel nie zgłosi wierzytelności (§ 120 ust. 1 ZoKR) albo nie wytoczy powództwa incydentalnego (§ 124 ust. 4 ZoKR), spór nie zostanie wyposażony w atrybut *res iudicata*. Administrator w postępowaniu restrukturyzacyjnym nie sprawuje wymiaru sprawiedliwości.

Przepis § 124 ust. 6 ZoKR poprzez użycie zwrotu *nemožno pohľadávku voči dlžníkovi vymáhať* w płaszczyźnie językowej nie ogranicza się do skutków w płaszczyźnie postępowania egzekucyjnego. Kodeks postępowania egzekucyjnego posługuje się takimi zwrotami, jak *vykonanie exekúcie* (np. § 62, 63 E.p.), *začatie exekúcie* (np. § 57 E.p.). Dotyczy to także płaszczyzny logicznej. Przepis § 124 ust. 6 ZoKR określa: a) rozszerzoną skuteczność orzeczenia sądu, a zatem aspekt podmiotowy orzeczenia i dwa aspekty przedmiotowe; b) skutki ustalenia wierzytelności orzeczeniem sądu i c) skutki odmowy ustalenia wierzytelności orzeczeniem sądu. Przepis § 124 ust. 6 ZoKR odnosi się do postępowania rozpoznawczego: określa skut-

ki orzeczenia zapadłego w postępowaniu rozpoznawczym⁴³. Przepis § 124 ust. 6 ZoKR odpowiada przy tym – w zakresie regulacji aspektów przedmiotowych – ogólnym prawidłom wyniku procesu cywilnego: to, co sąd ustalił, jest istniejące, to, czego sąd odmówił, tego nie można dochodzić. Przepis § 124 ust. 6 ZoKR wykracza zatem poza prostą ingerencję w listę wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym.

Zatem – jak się wydaje – wytoczenie późniejszego powództwa o wierzytelność po prawomocnym zakończeniu sprawy dotyczącej tej samej wierzytelności, w procesie incydentalnym o ustalenie tej wierzytelności, naruszałoby zasadę *res iudicata*. Dotyczy to – *lege non distinguente* – zarówno sytuacji gdy późniejsze powództwo zostało wytoczone po zakończeniu postępowania restrukturyzacyjnego, jak i – teoretycznie – przed zakończeniem postępowania restrukturyzacyjnego.

Z tych samych co powyżej podanych przyczyn – jak się wydaje – wytoczenie późniejszego powództwa przed prawomocnym zakończeniem sprawy w procesie incydentalnym naruszałoby zasadę stanu zawisłości sprawy *lis pendes*. Dotyczy to zarówno sytuacji, gdy późniejsze powództwo zostało wytoczone przed zakończeniem postępowania restrukturyzacyjnego, jak i po zakończeniu postępowania restrukturyzacyjnego.

Zgoda sądu słowackiego na otwarcie restrukturyzacji dłużnika tamuje możliwość wytaczania powództw przeciwko dłużnikowi poza trybem § 120 ust. 1 i § 124 ust. 4 ZoKR. Z kolei *lex concursus* wprowadza zasadę w § 118 ust. 4 ZoKR, że postępowanie sądowe i arbitrażowe dotyczące wierzytelności, które są zgłoszone w postępowaniu restrukturyzacyjnym, zostaje przezwane na podstawie zezwolenia sądu na restrukturyzację.

7. Wnioski

Przepisy prawa słowackiego w stosunku do zgłoszonych wierzytelności, ale nieuznanych w postępowaniu restrukturyzacyjnym, umożliwiają dochodzenie roszczeń przez wierzycieli w procesie w ramach tzw. powództwa incydentalnego. Skutki orzeczenia sądu wydanego po przeprowadzeniu takiego postępowania określa § 124 ust. 6 ZoKR. Użyte w § 124 ust. 6 ZoKR określenie *ne možno voci dlžnikovi vymahat* niesie w sobie materialnoprawny skutek wygaśnięcia roszczenia, niemniej w wyniku rozpoznania sprawy przez sąd w postępowaniu incydentalnym, z mocy ogólnych prawideł proceduralnych, pojawia się – jak się wydaje – stan powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*). Z przepisu § 124 ust. 6 ZoKR należy zatem wnioskować, że do czasu zakończenia procesu incydentalnego aktualizuje się – jak się wydaje – stan zawisłości sprawy (*lis pendens*).

⁴³ Przepis § 50 E.p. wskazuje, że postępowanie egzekucyjne zaczyna się z dniem doręczenia do sądu wniosku o wykonanie egzekucji.

Bibliografia

- Adamus R., *Europejskie postępowanie insolwencyjne*, „Prawo Spółek” 2004, nr 2.
- Adamus R., *Upadłość likwidacyjna cedenta a skuteczność przelewu wierzytelności przyszłych*, „Przegląd Sądowy” 2011, nr 10.
- Adamus R., *Zarys ogólny historii prawa upadłościowego w Polsce*, [w:] *Historia testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, nuntia vetustitas. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Włodzimierzowi Kaczorowskiemu*, red. E. Kozerska, M. Maciejewski, P. Stec, Opole 2015.
- Armatowska M., *Uznanie zagranicznych postępowań upadłościowych na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego*, Warszawa 2011.
- Chilarski T., *Upadłość transgraniczna w prawie Unii Europejskiej*, Warszawa 2009.
- David L., *Občanský soudní řád. Komentář*, Praha 2009.
- Didier J., *Słownik filozofii*, Katowice 1992.
- Đurica M., *Konkurzné právo na Slovensku a v Európskej únii*, Bratislava 2010.
- Đurica M., *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*, Bratislava 2015.
- Đurica M., Husár J., *Sprievodca konkurzným právom*, Bratislava 2008.
- Gandžalová D., *Procesnoprávne účinky začatia občianskeho súdneho konania*, „Europejskie Studia Społeczno-Humanistyczne PROSPON” 2014, nr 2.
- Glicz M., *Prawo upadłościowe Unii Europejskiej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2003, nr 11.
- Groszyk H., Pieniążek A., Seidler G., *Wprowadzenie do nauki o państwie i prawie*, Lublin 2008.
- Grzejszczak P., Chilarski T., *Jurysdykcja krajowa w międzynarodowym postępowaniu upadłościowym*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2004, nr 2.
- Gurgul S., *Zasady i tryb wszczęcia głównego i wtórnego postępowania upadłościowego według prawa Unii Europejskiej i prawa polskiego*, „Monitor Prawniczy” 2009, nr 18.
- Hálek V., *Insolvenca ABC: ekonomické aspekty, finanční analýza, identifikace úpadku, insolvenční řízení, praktické příklady a poznatky*, Bratislava 2011.
- Hálek V., *Problematika úpadku, konkurzního řízení a insolvenčního řízení*, Bratislava 2012.
- Hrycaj A., *Jurysdykcja krajowa w sprawach o ogłoszenie upadłości objętych zakresem zastosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego*, Warszawa 2011.
- Husar J., *Sprievodca konkurzným právom*, Bratislava 2008.
- Jakubecki A., *O naturze głównego i terytorialnego postępowania upadłościowego w prawie upadłościowym Unii Europejskiej*, [w:] *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, Kraków 2005.
- Jirsa J., *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář*, Praha 2014.
- Kamiński S., *Pojęcie nauki i klasyfikacja nauk*, Lublin 1970.
- Klyta W., *Europejskie międzynarodowe prawo upadłościowe*, „Rejent” 2004, nr 3–4.
- Klyta W., *Uznanie zagranicznych postępowań upadłościowych*, Warszawa 2008.
- Kozel R., *Problémy konkurzního řízení a jejich řešení: Praktická příručka*, Praha 2003.
- Kuropatwiński J., *Umwome rozporządzenie wierzytelnością przyszłą*, Toruń–Bydgoszcz 2007.
- Lacko P., *Nariadenie Brusel I. Komentár*, Bratislava 2016.
- Macek J., *Konkurz, reštrukturalizácia a oddĺženie s poznámkami*, Bratislava 2015.
- Mojak J., *Obrót wierzytelnościami. Podstawowe zagadnienia prawne*, wyd. 3, Lublin 1998.
- Pleva D., *Americký konkurz: pramene, vývoj a formy amerického konkurzného práva a jeho vplyv na slovenský zákon o konkurze a reštrukturalizácii*, „Obchodné právo” 2005, nr 11.
- Pospíšil B., *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*, Bratislava 2016.
- Richter T., *Slovenská rekodifikace insolvenčního práva, aneb několik lekcí pro Českou republiku (a jedna sázka na divokou kartu)*, „Justičná revue” 2005, nr 12.
- Schellová I., *Jak vyhlásit konkurz a vymáhat pohledávky: Firma v konkurzním řízení*, Praha 2001.

- Števec M., Ficová S., *Civilný sporový poriadok. Komentár*, Bratislava 2016.
- Števec M., Ficová S., *Občiansky súdny poriadok. Komentár*, Bratislava 2012.
- Štofková P., *Judikatúra vo veciach konkurzného a reštrukturalizačného konania*, Bratislava 2014.
- Szydło M., *Jurysdykcja krajowa w transgranicznych sprawach upadłościowych w Unii Europejskiej*, Warszawa 2009.
- Zamozík J., *Civilné právo procesné: vykonávanie konanie, konkurz a reštrukturalizácia, rozhodcovské konanie, správne súdnictvo*, Plzeň 2013.
- Zedler F., Hrycaj A., Filipiak P., *Europejskie prawo upadłościowe. Komentarz*, red. F. Zedler, Warszawa 2011.

THE EFFECTS OF THE SO-CALLED INCIDENTAL PROCEEDINGS IN SLOVAK RESTRUCTURING LAW

Abstract: This study is devoted to the analysis of Slovak restructuring law limited to the interpretation of § 124 sec. 6 ZoKR. The provisions of Slovak law in relation to claims reported but not recognized in the restructuring proceedings allow creditors to bring legal action against the debtor, under the so-called incidental action. The effects of the court's decision issued after conducting such proceedings are set out in § 124 sec. 6 ZoKR. The content of the study presents arguments for the thesis that the term “ne možno voči dlžníkovi vymahat”, as used in § 124 para. 6 ZoKR, carries a substantive effect of the expiry of the claim, but as a result of the court's recognition of the case in an incidental proceedings by virtue of the general procedural rules, it appears – the state of *res judicata*. From the provision of § 124 para. 6 ZoKR it should be concluded that by the end of the incidental process, the state of *lis pendes* is updated.

Keywords: RESTRUCTURING PROCEEDINGS, INCIDENTAL PROCEEDINGS, NOTIFICATION OF CLAIMS, EXPIRATION OF THE CLAIM